

## **ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ В СОЦМЕРЕЖАХ: РИЗИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

*Зоркін Р.Ю.*

*Харківський національний університет Повітряних Сил  
імені Івана Кожедуба,*

*Плаксієв О.Б.*

*регіональний відділ Центральної телерадіостудії Міністерства  
оборони України*

В останні десятиліття ХХ століття відбулися радикальні зміни в галузі інформаційних комунікаційних систем. Ми переживаємо історичний період дуже швидкого росту інформаційних технологій, особливо це спостерігається в США, Японії та країнах Західної Європи. Вже найближчим часом саме розвиток інформаційної сфери, рівень інформаційної безпеки будуть визначати політичну та економічну роль держави на світовій арені.

На сучасному етапі світового розвитку набуває нового значення мережа інтернет і все, що з нею пов'язано. Людство у своєму розвитку наблизилось до того, що інтернет став основним генератором світових макротенденцій. Він сприяє трансформації ціннісних орієнтирів людства та його соціальних структур.

Інтернет активно змінює наше життя і увіяти сучасний світ без соціальних мереж стає практично неможливо.

У 2018 році кількість активних інтернет-користувачів сягнула позначки у 4 мільярди, а кількість користувачів соціальних мереж перевищує 3 мільярди.

У дослідженні компанії We Are Social та Hootsuite повідомляють, що доступ до інтернету нерівномірно розподілений по земній кулі – найменше інтернет-користувачів в країнах центральної Африки та південної Азії. Проте країни цих регіонів світу за останній рік характеризуються найвищими показниками росту. Наприклад, з початку 2017 року кількість інтернет-користувачів в африканській країні Малі збільшилась у 6 разів.

Також дослідники кажуть, що велика кількість літніх людей починає користуватися інтернетом. Лише у Facebook кількість людей віком від 65 років за останні 12 місяців збільшилась на майже 20%.

За даними дослідження, більшість людей в світі користується інтернетом з мобільних телефонів – 52% інтернет-трафіку за 2018 рік припадає саме на них. Дослідники зазначають, що 9 з 10 користувачів соцмереж використовують для цього саме мобільні пристрої.

Серед соцмереж за популярністю лідирує Facebook – 2,17 мільярда активних користувачів у 2018 році. За ним слідує Youtube і Whatsapp. А кількість користувачів Instagram за останній рік збільшилась на третину.

В Україні, за даними дослідження, станом на 2018 рік проживає 25,6 мільйонів інтернет-користувачів, що складає 58% всього населення. Лише 13 мільйонів з них користуються соцмережами, а мобільними телефонами для спілкування в інтернеті – 9,5 мільйонів.

Соціальні мережі швидко зайняли певну нішу в нашому житті, і схоже, мають намір в ньому залишитися надовго. Усуваючи міжособистісні перешкоди, соцмережі дають нам безмежні можливості для спілкування, вони відкривають світ людині, а людину – світу. Але є і інша сторона цього феномена соцмереж. Не будемо говорити «добре» або «погано». Просто наведемо факти:

1. Кожну секунду кількість користувачів соцмереж збільшується на 8 осіб.

2. Кожну хвилину на Facebook публікується 50 тисяч посилань, і більше 100 тисяч осіб додає один одного в друзі.

3. Середньостатистичний користувач відвідує свій аккаунт двічі в день.

4. Згідно з опитуваннями, близько 36% записів в соціальних мережах створено просто «від нічого робити». Так ось звідки стільки всякої нісенітници в соцмережах!

5. Близько 80% людей схильні більше довіряти відгукам своїх «онлайнних» друзів, ніж відгуками «офлайнних».

6. Близько 50% всіх користувачів соцмереж витрачає на спілкування в них від 1 до 5 годин на тиждень.

7. Більше половини людей молодше 30 років зареєстровані в якій-небудь соціальній мережі.

8. На кожного користувача соцмереж в середньому припадає 195 «друзів».

9. Кожне третє розлучення в розвинених країнах, так чи інакше, пов'язане з активністю в соціальних мережах.

10. Щорічно в світі реєструється близько 100 вбивств, причиною яких стало образливе повідомлення в соціальній мережі.

11. Приблизно 18% користувачів стежить за іншими людьми за допомогою соціальних мереж.

12. У 8 з 10 дітей старше 12 років є сторінка в соцмережі. Середній вік, в якому західна дитина заводить собі аккаунт, становить 10 років.

13. 30% дітей витрачають на активність у соцмережах 24 години на тиждень. Ще 50% наближаються до цього показника.

14. Дослідження показали, що надмірне захоплення соціальними мережами збільшує ризик суїциду і підриває імунітет.

15. 42% користувачів Facebook боїться, що з їх акаунтом може трапитися щось погане. Цю фобію західні психологи називають FAD (Facebook Addiction Disorder – розлад, викликаний залежністю від Facebook).

16. Більше 83% компаній у світі використовують соціальні мережі для підбору персоналу.

17. 10 друзів потрібно було видалити зі свого списку контактів на Facebook, щоб отримати безкоштовний бургер від Burger King. 55 тисяч користувачів з легкістю розлучилися з десятком «друзів» заради безкоштовної їжі.

18. Українські користувачі з рівнем активності у соцмережах лише на 5% відстають від китайських і з'являються там так само часто, як і користувачі з Індії та Росії.

19. Більшість популярних соціальних сервісів продовжують зберігати зображення після видалення його користувачем і т.д.

На жаль, нові технології не завжди мають виключно позитивний вимір для людського прогресу. Історія дає нам багато прикладів, коли передові досягнення дуже швидко перетворювалися на зброю та інші засоби насильства. Сьогодні політики змушені часто використовувати такі терміни, як «війни нового покоління», «гібридна війна», «четверта генерація війн», «інформаційне протиборство». Очевидно, що за таких обставин виникає багато охочих перенести збройне протиборство в інформаційний простір взагалі та соціальні мережі зокрема.

Сьогодні соцмережі перестали бути виключно інструментом комунікації, вони стали для окремих держав, насамперед для Росії, – наймасштабнішим каналом пропаганди та поширення свого впливу. Сьогодні соцмережі – це ідеальний майданчик для розповсюдження фейків, дезінформації, чуток, панічних настроїв, відволікання уваги чи навпаки – актуалізації дрібниць. Росія однією з перших зрозуміла руйнівну роль соцмереж та величезну перспективу їхнього використання в інформаційній війні.

У цих умовах одним із ключових питань залишається забезпечення власної безпеки та безпеки своєї сім'ї, а тим паче в умовах ведення так званої «гібридної війни», в якій пропаганда Російської Федерації з повним підпорядкуванням ЗМІ веде інформаційну війну проти України. У багатьох людей навіть не виникає питання, до яких наслідків може призвести, наприклад, розміщення в соціальній мережі інформації про себе та близьких.

У наш час соціальні мережі є найпотужнішим засобом здійснення інформаційного протистояння.

Найбільшого розповсюдження свого часу серед українців набули Facebook, Twitter, «ВКонтакте», «Однокласники» та програмні продукти розробників РФ, мобільні додатки-шпигуни.

Зокрема, ці додатки-шпигуни можуть отримувати інформацію про активність користувача, який використовує на своєму мобільному пристрої службу геолокації, камеру, мікрофон, внутрішню пам'ять.

Також ці додатки можуть блокувати сплячий режим телефону. Користувачами російського шпигунського додатку є багато українських військовослужбовців, зокрема й учасників бойових дій. Мобільні додатки стали повноцінною зброєю під час гібридної агресії РФ. І, на жаль, ця зброя ефективна і не потребує залучення великих коштів. Щодо інтернет ресурсів, їх власниками є громадяни країни «братського народу», і мабуть, не варто пояснювати, що дані з їх серверів доступні відповідним спецслужбам.

Ще 1 серпня 2014 року у Росії почав діяти так званий антитерористичний пакет поправок у законодавство. Він передбачає доступ російських спецслужб до даних користувачів російських інтернет-ресурсів без рішення суду. Окрім того, він зобов'язує міжнародні інтернет-ресурси зберігати дані про російських користувачів на території Росії. У разі невиконання передбачено блокування доступу до таких ресурсів на території Російської Федерації.

У зв'язку з ухваленням цього закону, 30 липня 2014 року СБУ порадила не користуватися російськими інтернет-ресурсами, що призвело до реального зменшення аудиторії та впливу «Однокласників», «ВКонтакте» та інших російських мереж на користь Facebook і аналогічних ресурсів, які мало контролюються російською владою і це зменшує можливості агресора.

Прямий доступ російських спецслужб до баз даних російських соціальних сервісів дозволяє їм із надзвичайною легкістю отримувати і

системно аналізувати широкий спектр інформації, яку звичайні громадяни і військовослужбовці завантажують до соцмереж.

Користування соціальними мережами в зоні проведення ООС несе потенційну загрозу нашим підрозділам.

Соціальні мережі надають можливість збору інформації про персональні дані особи без її відома не тільки адміністрацією сайту, але й іншими особами, оскільки відстежити збір відповідної інформації в таких системах неможливо.

Розміщення на своїй сторінці соціальної мережі фотографій у формі зі зброєю або на фоні військової техніки, надання інформації про місце своєї дислокації навіть одним солдатом може призвести до втрати цілого підрозділу. Окрім цього, розміщення фото та відеоматеріалів із геолокаційними ідентифікуючими даними в соцмережах, сервери яких розміщені на території РФ, створюють передумови диверсійних загроз чи терористичних актів щодо військових об'єктів (військових частин, складів, де зберігаються засоби ураження і т.п.).

Крім того, небажане розповсюдження персональної інформації ефективно використовується для створення бази даних «карателів». Всім відомий сайт «Трибунал», де сепаратисти виклали інформацію з особистими даними військовослужбовців Збройних Сил України, що надає можливість ворогу здійснювати тиск на тебе та твоїх рідних.

Водночас, українських військових намагаються вербувати через соцмережі. Контррозвідкою СБУ зафіксовано випадки, коли агенти російських спецслужб намагаються вербувати українських військовослужбовців в соціальних мережах під виглядом жінок, які бажають познайомитися, факти вербування представниками ФСБ РФ та МДБ «Л/ДНР» близьких родичів українських військовослужбовців.

***Відповідно до частини 2 статті 111 ККУ від кримінальної відповідальності звільняються українці, які на виконання злочинного завдання іноземців не вчинили ніяких дій і добровільно повідомили органам державної влади про отримане завдання.***

Водночас Генеральний штаб ЗС України неодноразово звертається до громадян з проханням не проводити фото-, відеозйомку та онлайн-трансляцію, не публікувати в соціальних мережах відомості про побачену військову техніку, об'єкти і завдання ЗС України. Також йдеться про заборону застосовувати безпілотники для спостереження за військовими.

Хочемо ще раз навести елементарні правила поведінки при користуванні соціальними мережами, які допоможуть військовослужбовцям уникнути невиправних наслідків. Усе просто.

**1. Не надавай інформацію про себе та своїх рідних і близьких.**

Це може не тільки ідентифікувати тебе як військовослужбовця або вказувати на твою причетність до певного підрозділу, але й наразити на небезпеку близьких людей. Ці дані можуть потрапити до терористів, і невідомо, чим вони не погребують наступного разу...

**2. Ніколи не залишайте в публічному доступі свій реальний номер телефону.**

За це можна серйозно поплатитися в майбутньому. Не варто гадати, що ваш номер телефону нікому не потрібен. Це не так!

**3. У бойових умовах треба пам'ятати, що оператор мобільного зв'язку може в реальному часі визначати місце виїзду, маршрут пересування абонента, слухати його розмови тощо.**

Цією інформацією можуть скористатися ворожі спецслужби або терористи. Тож порада одна: тримайте свій мобільний вимкненим, вмикайте лише у разі необхідності на короткий термін та не користуйтеся соцмережами.

**4. Обмеж коло знайомств у мережі та приховай свою причетність до служби у війську.**

Коли на твою сторінку надсилається запит товаришувати, не приймай у «друзі» тих людей (користувачів мережі), з якими не знайомий особисто. Це можуть бути фейкові (несправжні) акаунти прокремлівських «тролів» для збору інформації про тебе.

**5. Не розмішуй на своїй сторінці фото-, відеоматеріали.**

Це не тільки видає тебе як учасника ООС (АТО), але і дає інформацію про склад, стан, місцеперебування та переміщення твого підрозділу (фото на фоні військової техніки, позицій, з товаришами по службі, відео, де можна почути команди, сигнали та звуки техніки, що рухається).

Кожен військовослужбовець ЗС України має розуміти, що користуючись соцмережами він є об'єктом надвисокої уваги з боку ворога. Дотримуватися цих правил нелегко, вони напружують і створюють дискомфорт у спілкуванні з рідними. Проте найважливіше, що ці правила допоможуть тобі повернутися додому. І нехай сьогодні твоє спілкування з коханою чи батьками буде обмежене, вони не

знатимуть точно, де ти і чи спокійно у вас на ВОПі, але вже завтра вони допоможуть вам бути разом.

Поясни це рідним, розкажи побратимам і обов'язково повертайся!

## **СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДУХОВНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІЇ**

*Михайловський Р.А.*

*Харківський національний університет Повітряних Сил  
імені Івана Кожедуба*

Досвід, набутий Україною за останні п'ять років, свідчить, що негаразди на шляху державотворення і єдності українського суспільства пов'язані із суперечностями у сфері духовного життя. Можливо, саме через брак уваги до теми духовної безпеки й недослідженість її в науковій площині, наша держава і виявилась неспроможною вчасно відвернути від себе агресію й відповісти на сучасні загрози, зокрема на гібридні війни. Так, пануючий донедавна ідеологічний вакуум у загальнодержавному масштабі - проблема розуміння та сприйняття української національної ідеї, загальмованість процесу культурно-національної самоідентифікації, радикалізація українського націоналізму, експансія стандартів західного способу життя викликали зростання асоціальних і протиправних форм поведінки, гіпертрофовану орієнтацію масової свідомості на цінності матеріального благополуччя і гедонізму.

Останнім часом наша держава повільно, але впевнено крокує шляхом розвитку не лише інформаційного суспільства, а й суспільства знань. Це зумовлює збільшення частки різнорівневих інформаційних комунікацій, які безперешкодно долають раніше збудовані ідеологічні бар'єри та виводять Україну на більш якісний рівень забезпечення духовної безпеки суспільства. Адаптація технологій стратегічних комунікацій відповідно до соціокомунікативних структур суспільства й держави є необхідною складовою їх успішного функціонування. Йдеться про взаємопроникнення комунікацій в нетрадиційні для неї області, тобто про цілеспрямовані дії уряду щодо залучення ключових цільових аудиторій у створення, зміцнення або збереження сприятливих умов для розширення інтересів, політики і завдань України через реалізацію координаційних програм, планів, тем, ключових меседжів і синхронізованих продуктів з використанням всіх